Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (desiata komora)

z 2. marca 2017 *

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania — Sociálna politika — Smernica 2002/15/ES — Bezpečnosť a ochrana zdravia pracovníkov — Organizácia pracovného času — Cestná doprava — Mobilný pracovník — Samostatne zárobkovo činný vodič — Pojem — Neprípustnosť“

Vo veci C-97/16,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Juzgado de lo Social nº 3 de Barcelona (Pracovnoprávny súd Barcelona, Španielsko) z 2. februára 2016 a doručený Súdnemu dvoru 17. februára 2016, ktorý súvisí s konaním:

José María Pérez Retamero

proti

TNT Express Worldwide Spain S.L.,

Last Mile Courier S.L., predtým Transportes Sapirod S.L.,

Fondo de Garantía Salarial (Fogasa),

SÚDNY DVOR (desiata komora),

v zložení: predsedníčka desiatej komory M. Berger, sudcovia E. Levits a F. Biltgen (spravodajca),

generálna advokátka: E. Sharpston,

tajomník: A. Calot Escobar,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

— J. M. Pérez Retamero, v zastúpení: J. Juan Monreal, abogado,

— TNT Express Worldwide Spain S.L., v zastúpení: D. Fernández de Lis Alonso, abogado,

— Last Mile Courier S.L., predtým Transportes Sapirod S.L., v zastúpení: V. Domènech Huertas, abogado,

— španielska vláda, v zastúpení: V. Ester Casas, splnomocnená zástupkyňa,

— Európska komisia, v zastúpení: J. Hottiaux a J. Rius Riu, splnomocnení zástupcovia,

* Jazyk konania: španielčina.

so zreteľom na rozhodnutie prijaté po vypočutí generálnej advokátky, že vec bude prejednaná bez jej návrhov,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 3 písm. d) a e) smernice Európskeho parlamentu a Rady 2002/15/ES z 11. marca 2002 o organizácii pracovnej doby osôb vykonávajúcich mobilné činnosti v cestnej doprave (Ú. v. ES L 80, 2002, s. 35; Mim. vyd. 05/004, s. 224).

2 Tento návrh bol predložený v rámci sporu, v ktorom proti sebe stoja pán José María Pérez Retamero a spoločnosti Last Mile Courier S.L., predtým Transportes Sapirod S.L. (ďalej len „Sapirod“), a TNT Express Worldwide Spain S.L. (ďalej len „TNT“), vo veci prepustenia pána Péreza Retamera spoločnosťou Sapirod.

Právny rámec

Právo Únie

3 Odôvodnenia 4, 9 a 10 smernice 2002/15 znejú takto:

„(4) Je nevyhnutné stanoviť sériu špecifickejších opatrení, týkajúcich sa pracovného času v cestnej doprave, určených na zaručenie bezpečnosti dopravy a zdravia a bezpečnosti príslušného personálu.

…

(9) Definície použité v tejto smernici nemajú predstavovať precedens pre iné právne úpravy spoločenstva týkajúce sa pracovného času.

(10) Aby sa zvýšila bezpečnosť cestnej dopravy, zabránilo deformácii súťaže a zaručila bezpečnosť a zdravie mobilných pracovníkov, na ktorých sa vzťahuje táto smernica, mali by tieto osoby presne vedieť, aký čas prislúcha činnostiam v cestnej doprave ako pracovná doba a aký nie, a preto sa považuje za prestávku, čas odpočinku alebo čas pohotovosti. Týmto pracovníkom by sa mal poskytnúť minimálny denný a týždenný čas odpočinku a primerané prestávky. Je tiež nevyhnutné stanoviť maximálny limit počtu hodín práce v týždni.“

4 Článok 1 smernice 2002/15 nazvaný „Účel [Predmet úpravy – *neoficiálny preklad*]“ uvádza:

„Účelom [Predmetom – *neoficiálny preklad*] tejto smernice je stanoviť minimálne požiadavky vo vzťahu k organizácii pracovného času, aby sa zlepšilo zdravie a bezpečnosť osôb vykonávajúcich mobilné činnosti v cestnej doprave, zvýšila bezpečnosť na cestách a zosúladili podmienky hospodárskej súťaže.“

5 Článok 2 ods. 1 tejto smernice obmedzuje uplatnenie tejto smernice na „mobilných pracovníkov zamestnaných podnikmi založenými v členskom štáte podieľajúcom sa na činnostiach cestnej dopravy, na ktoré sa vzťahuje nariadenie [Rady (EHS) č. 3820/85 z 20. decembra 1985 o zosúlaďovaní niektorých právnych predpisov v sociálnej oblasti, ktoré sa týkajú cestnej dopravy (Ú. v. ES L 370, 1985, s. 1; Mim. vyd. 05/001, s. 319)] alebo v opačnom prípade [Európska dohoda o práci posádok vozidiel v medzinárodnej cestnej doprave (AETR)]“ a od 23. marca 2009 na „samostatne zárobkovo činných vodičov“, ktorí sa zúčastňujú na tých istých prepravných činnostiach.

6 Článok 3 smernice 2002/15 stanovuje:

„Na účely tejto smernice:

…

d) ‚mobilný pracovník' je každý pracovník tvoriaci časť jazdného personálu, vrátane praktikantov a učňov, ktorý je v službe podniku vykonávajúceho osobnú alebo nákladnú dopravu v prenájme alebo za úhradu alebo na svoj vlastný účet;

e) ‚samostatne zárobkovo činný vodič' znamená každú osobu, ktorej hlavným zamestnaním je preprava osôb alebo tovaru po ceste pri prenájme alebo za úhradu v zmysle právnych predpisov spoločenstva na základe licencie spoločenstva alebo akéhokoľvek profesionálneho oprávnenia na vykonávanie vyššie uvedenej dopravy, ktorá má právo pracovať pre seba [na vlastný účet – *neoficiálny preklad*] a ktorá nie je viazaná na zamestnávateľa pracovnou zmluvou alebo iným typom pracovného hierarchického vzťahu, ktorá môže voľne organizovať relevantné pracovné činnosti, ktorej príjem závisí priamo od vyprodukovaného [dosiahnutého – *neoficiálny preklad*] zisku a ktorá môže slobodne, individuálne alebo prostredníctvom spolupráce s inými samostatne zárobkovo činnými vodičmi mať obchodné vzťahy s niekoľkými zákazníkmi.

Na účely tejto smernice tí vodiči, ktorí nespĺňajú tieto kritériá, podliehajú tým istým povinnostiam a výhodám vyplývajúcim z tých práv, ktoré platia pre mobilných pracovníkov podľa tejto smernice;

…"

Španielske právo

7 Podľa článku 1 konsolidovaného znenia Ley del Estatuto de los Trabajadores (zákonník práce), ktorý bol schválený prostredníctvom Real Decreto Legislativo 1/1995 (kráľovský legislatívny dekrét 1/1995) z 24. marca 1995 (BOE č. 75 z 29. marca 1995, s. 9654), v znení uplatniteľnom v čase skutkových okolností vo veci samej (ďalej len „zákonník práce"):

„1. Tento zákon sa vzťahuje na pracovníkov, ktorí dobrovoľne ponúkajú svoje služby za odplatu pre inú osobu v rámci organizácie a na základe pokynov fyzickej alebo právnickej osoby, ktorá sa nazýva zamestnávateľ alebo podnikateľ.

…

3. Z pôsobnosti tohto zákona sú vylúčené:

…

g) vo všeobecnosti akákoľvek práca vykonávaná v rámci vzťahu odlišného od vzťahu definovaného v ods. 1 tohto článku.

Na tieto účely sa za pracovnoprávny vzťah nepovažuje činnosť, ktorú vykonávajú osoby poskytujúce prepravné služby na základe im vydaných správnych povolení, vykonávané za zodpovedajúcu odplatu, pomocou úžitkových motorových vozidiel určených na prepravné činnosti podliehajúce osobitnej právnej úprave, ktoré vlastnia alebo s ktorými môžu priamo nakladať, pričom sú tieto služby poskytované kontinuálne tomu istému odosielateľovi alebo obchodníkovi.

…"

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

8 Dňa 2. júna 2008 uzavrel pán Pérez Retamero so spoločnosťou TNT „‚rámcovú' zmluvu o poskytovaní prepravných služieb". Podľa tejto zmluvy TNT poverila pána Péreza Retamera preberaním a doručovaním tovaru na území Katalánska (Španielsko), vypĺňaním a vystavením dokumentov na preclenie s uvedením presných pokynov, nakladaním, zabezpečením a vykladaním prepravovaného tovaru a napokon vybavovaním platieb týkajúcich sa odovzdaných alebo doručených zásielok. Táto zmluva okrem iného stanovovala, že TNT mohla jednostranne zmeniť všetky zásady a pravidlá uplatniteľné na prepravné služby, alebo ich časť. Pán Pérez Retamero dostal na účely výkonu svojej práce mobilný telefón s kartou od operátora Vodafone. Podľa uvedenej zmluvy mal pán Pérez Retamero uzavrieť prepravné poistenie a v každom prípade niesť zodpovednosť za stratu alebo zničenie tovaru, ako aj za oneskorené dodanie tovaru. Pôvodná zmluva bola uzavretá na šesť mesiacov. Jej platnosť však mohla byť predĺžená na ďalšie šesťmesačné obdobia. Odmena za služby poskytované dotknutou osobou predstavovala pevnú čiastku za každý odpracovaný deň a vyplácala sa mesačne. Dotknutá zmluva stanovovala, že karoséria používaného vozidla mala byť zafarbená a niesť reklamu podľa výberu spoločnosti TNT. Pán Pérez Retamero okrem toho vyhlásil, že je držiteľom povolenia na výkon prepravných služieb. Príloha I tejto zmluvy stanovovala, že prepravca má nadriadeného.

9 Uvedená zmluva bola predĺžená, resp. boli uzatvorené iné nové zmluvy, ktoré mali vždy ten istý základný obsah.

10 Od januára 2014 pán Pérez Retamero naďalej vykonával tú istú prácu, ale začal vystavovať faktúry za služby poskytnuté spoločnosti Sapirod, ktorú TNT poverila zabezpečovaním dotknutých prepravných služieb. Spoločnosť TNT vydala preukazy na prístup do jej zariadení priamo prepravcom. Pán Pérez Retamero bol na tomto preukaze označený ako „zamestnaný vodič".

11 Bol vlastníkom dodávky s prípustnou celkovou hmotnosťou vozidla 2 590 kg, na ktorú mal vydaný prepravný preukaz, ktorý ho oprávňoval na poskytovanie prepravných služieb.

12 Dňa 17. februára 2015 Sapirod ústne informovala pána Péreza Retamera, že už mu nemôže ponúknuť žiadnu prepravnú službu. Táto informácia bola potvrdená listom zo 6. marca 2015.

13 Dňa 17. marca 2015 podal pán Pérez Retamero žalobu na Juzgado de lo Social nº 3 de Barcelona (Pracovnoprávny súd Barcelona, Španielsko) s návrhom, aby tento súd konštatoval, že pán Pérez Retamero mal so spoločnosťou Sapirod uzavretú pracovnú zmluvu, a preto jeho prepustenie bolo protiprávne. Okrem tohto návrhu napadol skutočnosť, že TNT poskytovala pracovníkov nezákonne a v dôsledku toho uvedený súd požiadal, aby uznal spoločnú a nerozdielnu zodpovednosť oboch spoločností.

14 Na podporu svojho návrhu pán Pérez Retamero uviedol, že všetky kritériá alebo skutočnosti, ktoré charakterizujú pracovnoprávny vzťah, akými je podriadenosť, práca vykonávaná na účet inej osoby a zaradenie pracovníka do organizácie podniku, boli dodržané, a preto bolo v prejednávanej veci potrebné vyvodiť záver, že nejde o obchodný vzťah, ale o vzťah na základe pracovnej zmluvy. Objektívne vyňatie uskutočnené v článku 1 ods. 3 písm. g) zákonníka práce je v rozpore so smernicou 2002/15 v tom zmysle, že pán Pérez Retamero nemôže byť označený ako „samostatne zárobkovo činný vodič" v zmysle článku 3 písm. e) tejto smernice.

15 Pred vnútroštátnym súdom Sapirod najmä uviedla, že neexistuje žiadny rozpor medzi článkom 1 ods. 3 písm. g) zákonníka práce a článkom 3 písm. e) smernice 2002/15, keďže skutočnosť, že dotknutej osobe bola vydaná „licencia alebo správne povolenie" umožňujúce poskytovať cestné prepravné služby, podľa oboch ustanovení predstavuje rozhodujúce kritérium, ktoré vylučuje existenciu pracovnoprávneho vzťahu. Okolnosť, že uvedené ustanovenie práva Únie výslovne neodkazuje na to, či dotknutá osoba vlastní motorové vozidlo alebo s ním môže priamo nakladať, nie je relevantná.

16 Pred vnútroštátnym súdom TNT okrem iného uviedla, že z odôvodnenia 5 smernice 2002/15 vyplýva, že táto smernica nesmie ísť nad rámec toho, čo je nevyhnutné na dosiahnutie cieľov uvedených v jej článku 1, a teda nepredstavuje platný právny predpis, ktorý by upravoval rozdiel medzi výkonom činnosti dopravcu v rámci pracovnoprávneho vzťahu a výkonom tejto činnosti samostatne zárobkovo činným vodičom.

17 Podľa vnútroštátneho súdu, hoci predmetom smernice 2002/15 nie je definovať pojmy „zamestnanec“ a „samostatne zárobkovo činná osoba“, kvalifikácia daných pojmov je nevyhnutná z dôvodu režimu zodpovednosti, ktorý sa s ňou spája. Ak je cieľom práva Únie v oblasti prepravy harmonizácia pravidiel hospodárskej súťaže, pojmy „mobilný pracovník“ a „samostatne zárobkovo činný vodič“ uvedené v článku 3 písm. d) a e) tejto smernice by sa mali vykladať vo všetkých členských štátoch rovnako.

18 Za týchto podmienok Juzgado de lo Social nº 3 de Barcelona (Pracovnoprávny súd Barcelona) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Má sa definícia pojmu ‚mobilný pracovník‘ uvedená v článku 3 písm. d) smernice 2002/15… vykladať v tom zmysle, že bráni ustanoveniu vnútroštátneho práva, akým je článok 1 ods. 3 písm. g) zákonníka práce, ktorý stanovuje, že za ‚mobilných pracovníkov‘ nemožno považovať ‚osoby, ktoré poskytujú prepravné služby na základe im vydaných správnych povolení,… pomocou … motorových vozidiel…, ktoré vlastnia alebo s ktorými môžu priamo nakladať…‘?

2. Má sa článok 3 písm. e) druhý odsek smernice 2002/15… vykladať v tom zmysle, že ak nie je splnené niektoré z kritérií stanovených pre kvalifikáciu ‚samostatne zárobkovo činných vodičov‘, má sa vychádzať z toho, že ide o ‚mobilného pracovníka‘?“

Prípustnosť prejudiciálnych otázok

19 Sapirod, TNT, španielska vláda a Európska komisia vo svojich písomných pripomienkach spochybnili prípustnosť položených otázok, a to najmä z dôvodu, že spor vo veci samej nepatrí do pôsobnosti smernice 2002/15 a na vyriešenie uvedeného sporu teda nie je nevyhnutný výklad tejto smernice.

20 Podľa ustálenej judikatúry je konanie upravené v článku 267 ZFEÚ nástrojom spolupráce medzi Súdnym dvorom a vnútroštátnymi súdmi. Z toho vyplýva, že prislúcha výlučne vnútroštátnym súdom, ktoré vec prejednávajú a ktoré musia prevziať zodpovednosť za rozhodnutie sporu, aby s prihliadnutím na osobitosti konkrétneho prípadu posúdili potrebu prejudiciálneho rozhodnutia na vydanie svojho rozhodnutia, ako aj relevantnosť otázok položených Súdnemu dvoru (pozri v tomto zmysle rozsudky zo 17. júla 1997, Leur-Bloem, C-28/95, EU:C:1997:369, bod 24, ako aj zo 7. júla 2011, Agafiței a i., C-310/10, EU:C:2011:467, bod 25).

21 V dôsledku toho, pokiaľ sa otázky položené vnútroštátnymi súdmi týkajú platnosti právneho predpisu práva Únie, Súdny dvor je v zásade povinný rozhodnúť (pozri najmä rozsudky zo 17. júla 1997, Leur-Bloem, C-28/95, EU:C:1997:369, bod 25, ako aj zo 7. júla 2011, Agafiței a i., C-310/10, EU:C:2011:467, bod 26).

22 Odmietnuť rozhodnúť o prejudiciálnej otázke, ktorú položil vnútroštátny súd, však možno len vtedy, ak je zjavné, že požadovaný výklad práva Únie nemá nijaký vzťah k existencii alebo predmetu sporu vo veci samej, ak ide o problém hypotetickej povahy, alebo tiež vtedy, ak Súdny dvor nemá k dispozícii skutkové a právne podklady nevyhnutné na užitočné zodpovedanie otázok, ktoré sú mu položené (pozri najmä rozsudky z 11. júla 2006, Chacón Navas, C-13/05, EU:C:2006:456, bod 33, a zo 7. júla 2011, Agafiței a i., C-310/10, EU:C:2011:467, bod 27).

23 Z ustálenej judikatúry vyplýva, že zamietnutie návrhu podaného vnútroštátnym súdom možno odôvodniť, najmä ak je zjavné, že právo Únie sa nemôže ani priamo, ani nepriamo uplatniť na okolnosti v tomto prípade (rozsudok zo 7. júla 2011, Agafiței a i., C-310/10, EU:C:2011:467, bod 28).

24 V prejednávanej veci treba konštatovať, že vnútroštátny súd žiada Súdny dvor o výklad smernice 2002/15 bez toho, aby preukázal, že situácia, o akú ide vo veci samej, patrí do pôsobnosti tejto smernice.

25 V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že podľa článku 1 smernice 2002/15 je predmetom tejto smernice stanoviť minimálne požiadavky vo vzťahu k organizácii pracovného času, aby sa zlepšilo zdravie a bezpečnosť osôb vykonávajúcich mobilné činnosti v cestnej doprave, zvýšila bezpečnosť na cestách a zosúladili podmienky hospodárskej súťaže.

26 Ďalej podľa článku 3 smernice 2002/15 sú definície stanovené uvedenou smernicou zostavené „na účely tejto smernice“. Výklad pojmov „mobilný pracovník“ a „samostatne zárobkovo činný vodič“ definovaných v článku 3 písm. d) a e) tejto smernice tak nemôže prekročiť rámec pôsobnosti uvedenej smernice.

27 Treba však konštatovať, že predmetom sporu vo veci samej, ktorý sa týka žaloby smerujúcej proti prepusteniu, nie je organizácia pracovného času, ale skutočnosť, či dotknutú osobu možno považovať za „mobilného pracovníka“, a teda zamestnanca na účely uplatnenia vnútroštátneho práva a konkrétne právnych predpisov týkajúcich sa prepustenia zo zamestnania.

28 Preto treba vyvodiť záver, že spor, akým je spor vo veci samej, nepatrí do pôsobnosti smernice 2002/15 a pojmy uvedené v článku 3 písm. d) a e) tejto smernice sa teda v prejednávanom spore neuplatnia.

29 Z toho vyplýva, že výklad článku 3 písm. d) a e) smernice 2002/15 nie je na vyriešenie sporu vo veci samej nevyhnutný.

30 Preto je potrebné konštatovať, že otázky, ktoré sú predmetom návrhu na začatie prejudiciálneho konania podaného rozhodnutím Juzgado de lo Social nº 3 de Barcelona (Pracovnoprávny súd Barcelona), sú neprípustné.

O trovách

31 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (desiata komora) rozhodol takto:

Návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Juzgado de lo Social nº 3 de Barcelona (Pracovnoprávny súd Barcelona, Španielsko), je neprípustný.

Podpisy